

Health Sciences and Technology - Oulu

NÄKÖONGELMIEN JA NÄKÖVAMMAISUUDEN VAIKUTUKSET IÄKKÄIDEN TOIMINTAKYKYYN, ARKEEN JA MUISTIIN

Heidi Siira
ft, TtT, yliopistonlehtori
GeroNursing Centre (GNC) – Ikääntyvien kuntoutumista edistävän hoitotyön tutkimus- ja osaamiskeskus
Lääketieteen tekniikan ja terveystieteiden tutkimusyksikkö
Lääketieteellinen tiedekunta
Oulun yliopisto

Kuule ja muista –hankkeen webinaari 28.3.2023

Heidi Siira

Tutkijaprofiili

PDF

[Siira, Heidi \(2021\). Ikääntyneiden näkövammaisten henkilöiden näönkuntoutus, terveyteen liittyvä elämänlaatu ja siihen yhteydessä olevat tekijät : kahden vuoden monimenetelmäinen seurantatutkimus. \(Väitöskirja, Oulun yliopisto\). \(Acta Universitatis Ouluensis Medica D 1612\).](#)

Matka ”näkövammaistutkijaksi”

Tutkijaprofiili Heidi Siira

Hoitoapulainen – Sotkamon vanhainkoti
Fysioterapeutti – Kalevalan Kuntoutuskoti
Projektityöntekijä – Sotkamon Vanhaintukisäätiö
Toiminnanohjaaja – Näkövammaisten liitto ry
Kuntoutusohjaaja – Oulun yliopistollinen sairaala
Tuntiopettaja – Oulun seudun ammattiopisto
Tohtorikoulutettava – Oulun yliopisto
Yliopisto-opettaja – Oulun yliopisto
Yliopistonlehtori – Oulun yliopisto

Kuulo vai näkö?

Helen Keller (1880–1968)

Despite being deaf, blind, and unable to speak, Keller became an active writer and international public speaker. She learned to communicate in 1887 with the help of her teacher, Anne Sullivan. In 1904, she became the first deaf-blind person to earn a college degree. Her books and lectures advocating rights for disabled people helped the public recognize the potentials of people with physical limitations.

This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-SA-NC

Kuurosokea Helen Keller on sanonut:

"heikentyvä näkö eristää meidät ympäristöstä, mutta heikentyvä kuulo eristää meidät muista ihmisistä"

Kumman aistin heikentyminen on itse asiassa "pahempi" asia?

Aistiongelmat ovat ikääntyneillä yleisiä ja niiden tutkimista, hoitoa ja kuntoutusta tulisi tehostaa. (Lupsakko, 2004)

Erityisesti huomiota tulee kiinnittää muistisairaiden ja fyysisesti huonokuntoisten ikääntyneiden riskiin jäädä ilman tehokasta näkö- ja kuulo-ongelmien tutkimista, hoitoa ja kuntoutusta.

Lupsakko (2004) tutki yli 75-vuotiaita kuopiolaisia ja havaitsi, että noin 40%:lla tutkituista oli toiminnallinen aistihaitta:

- 7 %:lla oli yhdistetty kuulo-näköhaitta
- 13 %:lla toiminnallinen näköhaitta
- 20 %:lla toiminnallinen kuulohaitta

Lupsakko (2004) havaitsi yhdistetyn kuulo-näköhaitan olevan yleinen erityisesti yli 85-vuotiailla. Yhdistettyyn kuulo-näköhaittaan liittyi ikääntyneillä monia arkielämän haasteita sekä päivittäisissä perustoimissa, kuten pukeutumisessa, peseytymisessä ja aterioinnissa) että välineellisissä päivittäisissä toimissa, kuten ruuan valmistuksessa, kaupassa käynnissä ja siivoamisessa.

Ikääntyneillä, joilla oli näkö- ja/tai kuulohaitta oli myös tilastollisesti merkitsevästi enemmän masennukseen viittaavia oireita, minkä lisäksi he käyttivät enemmän palveluita verrattuna niihin, joilla aistiongelmiä ei ollut.

NÄKÖVAMMAISUUS SUOMESSA

Suomessa on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Näkövammaisten liiton (NKL ry) ylläpitämän Näkövammarekisterin tietojen mukaan noin **50 000 näkövammaista henkilöä** (1,6% väestöstä), joista **suurin osa**, arviolta jopa 45 000, on **heikkonäköisiä ikäihmisiä**.

Suurin osa näkövammaisista näkee jollakin tavalla eli on heikkonäköisiä – näkövammainen ja sokea eivät ole synonyymeja!

Näkövammaisuus koskettaa Suomessa ja muualla länsimaissa yli 50-vuotiaita naisia. Suomessa kaikista rekisteröidyistä näkövammaisista 60% on **naisia** ja heidän **keski-ikänsä 83 vuotta**. Yleisimmin pitkäaikaisen näkövamman taustalla on **silmänpohjan rappeuma**. (Ojamo, 2019).

KUKA ON NÄKÖVAMMAINEN?

(WHO 1973, 1980, 2003)

E-taulun symbolin koko	Näöntarkkuus	Näkökyky
	0	Täysin sokea
E	.	Lähes sokea
	.	
	.	
	0,02	
	0,025	
E	0,032	Lähes sokea
	0,04	
	0,05	
	0,063	
	0,08	
E	0,1	Heikkonäköinen
	0,125	
	0,16	
	0,2	
	0,25	
E	0,32	Ajo-oikeuden raja henkilöautolle
	0,4	
E	0,5	
E	0,63	Normaali näöntarkkuus
	0,8	
	1,0	
E	1,25	Hyvä näkökyky
	1,6	

Kuva: Siira H. (2021)

TYYPILLINEN IKÄÄNTYNYT NÄKÖVAMMAINEN

...sellaista ei ole!

Näkövamma ei näy päällepäin, minkä vuoksi se voi jäädä huomiotta ja muiden sairauksien varjoon. Myös ikääntynyt itse saattaa vähätellä näön heikkenemistä ja ajatella sen johtuvan ikääntymisestä. Ikääntyvät näkövammaiset mielletään usein marginaaliväestöksi, mutta kuten tilastot kertovat, he edustavat enemmistöä näkövammaisten joukossa ja itse asiassa **näkövammaisuus** koskettaa ikääntyvää väestöä samassa mittakaavassa kuin Alzheimerin tauti (WHO 2011).

Heikentyvät aistitoiminnot uhkaavat ikääntyneiden:

- Itsenäisyyttä
- Toimintakykyä
- Psykososiaalista hyvinvointia (Lupsakko 2004, Prince ym. 2014)

Näkövammaisuus:

- vaikeuttaa ja vähentää sosiaalisista kanssakäymistä (Owen, 2006) ja osallistumista yhteiskuntaan (Alma ym. 2011)
- pienentää elinpiiriä, minkä lisäksi se uhkaa mielenterveyttä altistaen masennukselle ja ahdistukselle (Bernabei ym. 2011, Cimarolli ym. 2016, Cimarolli ym. 2018, Heesterbeek ym. 2017) sekä yksinäisyydelle (La Grow 2015).
- lisää toimintakyyn heikkenemisen (Pérès ym. 2017) sekä kaatumisen ja tapaturmien riskiä (Wood ym. 2011, Bergland 2012, Källstrand-Eriksson 2013)
- uhkaa kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämänlaatua (Cypel ym. 2017)

The functional ability of older adults with visual impairments: A 2-year follow-up study

Kaisa-Mari Mirjam Saarela

Research Unit of Nursing Science and Health Management/ GeroNursing Centre, University of Oulu, Finland

Ulla Jämsä

Northern Ostrobothnia Hospital District, Finland

Aura Falck

Oulu University Hospital, Finland; University of Oulu, Finland

Helvi Kyngäs

Research Unit of Nursing Science and Health Management/ GeroNursing Centre, University of Oulu, Finland

Heidi Johanna Siira

British Journal of Visual Impairment
1–18

© The Author(s) 2021

Article reuse guidelines:

sagepub.com/journals-permissions

DOI: 10.1177/0264619621991886

journals.sagepub.com/home/jvi

Saarela K, Jämsä J, Falck A, Kyngäs H, Siira H. (2021) The functional ability of older adults with visual impairments – a two-year follow-up study. Br J Vis Impair. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0264619621991886>